

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

AUFs landsmøte

Samfunnshuset, 6. oktober 1994

Partiets landsmøte og AUFs landsmøte har ulike vedtak i EU-saken. Fram til den 28. november kommer jeg til å argumentere for partilandsmøtets og regjeringens syn. Jeg er helt sikker på at hver og en av dere kommer til å argumentere for det dere mener. Det er slik vi har lagt opp debatten i Arbeiderpartiet. Vi skal respektere hverandre og vi skal respektere den avgjørelsen folket tar gjennom folkeavstemningen.

Selv om den offentlige debatten i dag stort sett dreier seg om vi skal være med i samarbeidet mellom de europeiske demokratiene, må vi som parti fortsette å meisle ut vårt politiske alternativ også på andre områder. Dere skal drøfte viktige programforslag, et miljøprogram og et fordelingsprogram. På denne måten stiller AUF seg i sentrum av det som må bli de store politiske debattene for de kommende ti-årene og langt ut over det. For uansett om vi blir med i EU-samarbeidet eller ikke, skal vi formulere de sosialdemokratiske visjonene for en rettferdig fordeling og bærekraftig utvikling i vårt eget land og internasjonalt.

Det viktigste og samtidig mest gledelige vi nå opplever er at utviklingen på arbeidsmarkedet går den riktige veien. Det blir 30.000 flere i jobb i år. Det er all grunn til å regne med en nesten like stor økning til neste år. Nå tar vi nakketak på ledigheten.

Men fortsatt er det 100.000 som går helt ledige. Det slår vi oss ikke til ro med. Oppgangen i sysselsettingen må ikke lure oss til å tro at problemet nærmest forsvinner av seg selv.

Mange ungdommer rammes av ledighet. Men også her ser vi tegn til bedring. Ungdomsgarantien som AUF har sloss for, virker. Ungdom under 20 år får tilbud om arbeid, utdanning eller tiltak. Ledighetsproblemet er større for dem mellom 20 og 24 år. Men også her peker tallene nå i riktig retning.

Kampen mot ledigheten er fortsatt jobb nummer 1 for Arbeiderpartiet og Regjeringen. Vi skal ha ledigheten videre ned. Vi vil holde arbeidsmarkedstiltakene på et høyt nivå. Vi vil legge mer vekt på å gi de arbeidsledige bedre kvalifikasjoner. Vi vil også bruke mer av ressursene til å formidle arbeid. Nå må de ledige hendene kobles til de ledige jobbene.

Vi har fått norsk økonomi på fote igjen - ikke minst gjennom samarbeidet med fagbevegelsen om moderasjonslinjen. Den var ikke alltid så populær, det husker vi.

Nå må vi ta vare på det vi har oppnådd. Det er fortsatt behov for flere år med en nøktern linje i inntektspolitikken. Det er fortsatt behov for fornying og omstilling både i private bedrifter og i den offentlige sektoren. Det er fortsatt behov for å holde stø kurs i den økonomiske politikken.

Slakker vi av på innsatsen nå, svekker vi tryggheten for arbeid og inntekt i framtiden.

De mange nye arbeidsplassene vil først og fremst komme innen offentlig og privat tjenesteyting og ikke i de tradisjonelle næringene. Hvor mange arbeidsplasser det blir, er avhengig av vår økonomiske evne til å bære utgiftene. Vi klarer ikke å løse de store utfordringene vi står overfor i eldreomsorgen, i utdanningssystemet og i barneomsorgen, hvis vi ikke har råd til den velferden vi ønsker. Og i det lange løp kan vi bare ha råd til det hvis vi får bort underskuddet på statsbudsjettet. Det kan vi greie enten ved å kutte kraftig i utgiftene - og det synes vi ikke er noen særlig god ide - eller ved å øke den økonomiske aktiviteten. Og da står vi midt oppi det som er både AUFs og regjeringens dilemma: Hvordan skaffe de inntektene vi er avhengig av for å realisere AUFs fordelingsprogram uten at det går ut over målsettingene i AUFs miljøprogram?

For AUFs programmer - de er jo slett ikke gratis.

Samtidig kan vi ikke fortsette med dagens produksjons- og forbruksmønstre. Da vil vi kveles i forurensing og forsuring. Da undergraver vi livsgrunnlaget for kommende generasjoner. Men klarer vi å endre produksjons- og forbruksmønstrene, kan vi ha en høyere økonomisk aktivitet uten at det går på bekostning av miljøet.

Vi må se på innholdet i den økonomiske veksten. Og den har faktisk endret seg mye gjennom årene. Når flere får utdanning, helsetilbud og eldreomsorg, registreres det også en økt økonomisk vekst.

La oss se litt på hva som skjer med sammensetningen av veksten. Like før krigen sto vareproduksjonen for 65% av sysselsettingen i Norge. I dag arbeider 70% i de tjenesteytende sektorer. Slike forandringer betyr også forandring i energibruk, i forbruk av naturressurser og i de miljøbelastninger både produksjon og forbruk medfører.

Siden 1980 er vårt private forbruk av tjenester vokst med 40%, mens forbruket av varer bare er økt med 7%. Dette viser hvordan forbruket blir annerledes. I årene framfor vil denne utviklingen bli forsterket.

Vi har lagt om skattesystemet så vi beskatter forbruk og forurensning mer og arbeid mindre - slik også AUF har foreslått. Vi satser på økt gjenvinning og mindre søppel. Vi satser på å endre holdninger og vaner hos folk. Vi skal være et foregangsland for et bedre forbruksmønster. Men det hjelper lite å være fyrstårn, hvis ikke andre følger etter. Det er først når vi får mange med oss at det virkelig monner.

Forslaget til statsbudsjett for neste år viser at norsk økonomi er blant de sterkeste i Europa. Dette har vi oppnådd gjennom den mest aktive motkunjunkturpolitikken som noen gang er ført i vårt land.

Vi har brukt statsbudsjettet aktivt - til å investere i jernbane, miljøtiltak, infrastruktur og ikke minst - i utdanning. Ja, vi har bak oss en av de mest aktive reformperiodene siden krigen. I forhold til 1980 bruker vi nå 40

prosent mer til velferdsformål. Dette har ikke minst kommet kvinnene til gode.

- Vi har nå passert 200.000 barnehageplasser. Det er en fordobling på bare åtte år.
- Fødselspermisjonen er radikalt utvidet - fra 18 uker til ett år.
- All ungdom mellom 16 - 19 år har fått rett til videregående opplæring
- På fire år har vi opprettet 38.000 nye studieplasser. 165.000 unge får nå plass ved høyere læresteder.
- På ti år er antall sysselsatte i kommunene økt med 34 prosent eller 117.000 personer. Det er nesten like mange som det er innbyggere i Trondheim by!

Og dette er det noen som gjennom årene har kalt for høyrevri og reformpause!

Fra og med i høst vil alle ungdommer mellom 16 og 19 år få rett til treårig videregående utdanning. Mange av dere kjenner Reform-94 ut og inn. Jeg vil likevel minne om hva som var situasjonen for noen ganske få år siden. Mange ungdommer gikk fra grunnkurs til grunnkurs uten noen gang å få studie- eller yrkeskompetanse. Statusen til yrkesfagene var på vei ned. Vi hadde alt for få lærlingeplasser og mange ble stående uten noe tilbud i skole eller i bedrift.

Hva er situasjonen nå i høst? 95 prosent av 16-åringene har fått førsteønsket sitt oppfylt. Alle har fått tilbud om ett av de tre øverste valgene. Fag innen helse- og sosialsektoren er lagt inn under lov om fagopplæring og får nå fagstatus. I høst er det ti prosent flere søkere til yrkesfaglig studieretning og de er sikret en fullført opplæring helt fram til fagbrev.

Dette er et gedigent skolepolitisk løft som vi skal være stolte av! For dette dreier seg jo ikke om tørre tall, men om mange enkeltmenneskers skjebne. Dette dreier seg om rettferdighet og å gi muligheter til alle - uansett sosial eller geografisk bakgrunn. Ikke så rart at Høyre har vært så skeptisk til Reform-94! For likhet og rettferdighet - det koster, fordi det skal nå ut til alle - ikke bare de mest privilegerte, de som klarer seg best.

Til tross for all vår politiske innsats - og til tross for alle reformer og tiltak - likevel er det et lite mindretall som faller utenom. Det er ungdom som føler motløsheten ta overhånd, det kan være enslige forsørgere som på tross av arbeidsinntekt sliter med større utgifter enn de har inntekter, og det kan være eldre som har behov for en hjelpende hånd, men ikke får det. Dette kan være mer usynlig enn i det tidligere klassesamfunnet, men finnes likevel i vårt utrolig rike samfunn.

Dette er problemer og utfordringer vi ikke uten videre løser med høyere økonomisk vekst. Først og fremst kaller det på solidaritet fra flertallet av

oss som har nok og mer enn det. Det kaller på hele vår evne til en rettferdig fordeling, til solidaritet og medmenneskelighet.

Kløften mellom den rike og den fattigste verden øker. Flere dør på grunn av mangel på mat og underernæring. Flere mennesker er på flukt bort fra krig og terror. Hvis vi fortsetter med dagens forbruk og forbruksmønstre, vil en stadig økende befolkning kreve en verdensøkonomi som er 5 til 10 ganger så stor som idag om alle skal få dekket sine rettmessige behov. Dette går ikke. En slik framtid vil være en global ressurskatastrofe. Det vil være helt umulig å fortsette som hittil.

I valgmanifestet til det Europeiske Sosialdemokraters Parti - altså vårt "EU-parti" står det: "Balansen mellom nord og sør, mellom øst og vest, mellom rike og fattige land må bli bedre. Derfor ønsker vi å bruke mindre ressurser til våpen, og vil gjøre mer for en rettferdig økonomisk verdensorden med mindre proteksjonisme." Dette likner til forveksling på det programforslaget dere har lagt fram.

Utviklingslandene ser klarere enn mange i den rike verden at en mer rettferdig verdensordning må bygge på framveksten av et internasjonalt rettsamfunn. Det er jo det vi er på vei mot. Skal de fattigste landene ha mulighet til å sikre egen utvikling og velferd, må vi ha regler for handel og samarbeid mellom landene - og de reglene kan slett ikke være markedsliberalistiske. De må ha et politisk og sosialt innhold som er nødvendig for å ta hensyn til dagens og framtidens generasjoner.

Økt internasjonalisering, integrasjon av markeder og et økende antall verdensomspennende selskaper stiller nordisk og europeisk arbeiderbevegelse overfor nye utfordringer. Vi må motvirke en utvikling i retning av økt press på lønninger, sosiale rettigheter og lov og avtaleregulerte standarder. Dette kan vi bare greie ved å være pådrivere for utvikling av internasjonale regler og avtaler. Ellers lykkes vi ikke. Her vet vi at partiene og fagbevegelsen i Norden og Europa har en meget viktig jobb å gjøre. Men vi må gjøre den jobben sammen. I en integrert verden nytter det så lite å være alene.

I dag er det internasjonale regelverket for handel blitt styrket i GATT. Også andre deler av FN-systemet skaper mer ordnede rammer på globalt nivå. Men regionale ordninger må utfylle det globale regelverket. Det er ikke noen motsetning mellom regionalt samarbeid og et sterkere globalt samarbeid. Et samarbeid i regioner behøver ikke lede til strid mellom regioner. Det er også derfor andre deler av verden ser til Europa som en modell for regionalt samarbeid om handel, miljø og utvikling.

Når vi snakker om Europas bidrag til en mer rettferdig verdensordning må vi begynne med Europa selv. For hvis ikke vi europeere kan sikre et sivilisert styre oss imellom, hvordan kan vi da bidra til at andre verdensdeler og regioner skal greie det? Hvis ikke europeerne kan finne fredelige løsninger på våre intrassementsetninger, hvordan kan Europa da bidra skikkelig til en mer rettferdig verdensordning? I dette perspektivet blir EU-samarbeidet så mye mer enn traktater og paragrafer. Det blir

politikk - det er det vi trenger enda mer av. Vi trenger mer demokrati, mer vilje til å ta ansvar sammen og mer overnasjonal styring - ihvertfall på miljøområdet.

Internasjonal miljø- og utviklingspolitikk ble lenge behandlet som mindre viktig enn for eksempel rustningskontroll. År etter år hørte vi de store landene tale i FN uten at miljø ble nevnt med et eneste ord. Nå er den tiden forbi. Men det kreves stadig en politisk innsats for å holde oppe den internasjonale politiske oppmerksomheten.

For å lykkes må vi ta i bruk og videreutvikle de politiske instrumentene vi har. I programforslaget til AUF står det at vi må tenke globalt og handle lokalt. Det er så sant som det er sagt. Men vi må også handle regionalt. EU-samarbeidet er det mest utviklede overnasjonale og mellomstatlige samarbeidet som finnes i verden. Også vi må ta dette verktøyet i bruk. Vi må sikre oss stemmerett. Vi må velge å være med. Hvis vi vil realisere våre visjoner og mål, må vi ta i bruk mulighetene til å forme politikken - vi må ta i bruk mulighetene så vi kan nå nye mål så vi kan være med på å forandre og forbedre, Norge, Europa og det internasjonale samfunn.